

Quarterly of Islamic Awakening Studies

Winter 2026. Vol 14. Issue 4

ISSN (Print): 2322-5645- ISSN (Online): 2783-2112

Journal Homepage: <https://www.iabaj.ir/>

Research Paper

The Role of Battlefield Diplomacy in Managing Regional Conflicts: A Case Study of General Qassem Soleimani (2010-2020)

Mohammad Shirmahd^{*2}, Mahmoud Babaei², Mehdi Abbaszadeh Fathabadi³

1. Shahid Bahonar University of Kerman, Faculty of Law and Theology, Department of Political Science
2. Assistant Professor in Political Science Department, Faculty of Law and Theology, Shahid Bahonar University of Kerman
3. Associate Professor in Political Science Department, Faculty of Law and Theology, Shahid Bahonar University of Kerman, Iran

ARTICLE INFO

PP: 48-63

Use your device to scan and read
the article online

Keywords:

*Diplomacy, Battlefield,
Smart Power, Qassem
Soleimani, Regional
Conflicts, Iran's Foreign Policy*

Article History:

Received:

October 2, 2025

Accepted:

December 6, 2025

Published:

December 22, 2025

Abstract

The present study aims to examine the relationship between diplomacy and the battlefield in resolving regional conflicts based on the approach of General Qassem Soleimani during 2010–2020. The main research question is: how has the relationship between diplomacy and the battlefield been in managing regional conflicts according to Soleimani's practice? The main problem is to identify how the interaction and mutual reinforcement of diplomacy and field operations contribute to the management of regional disputes, with emphasis on the foreign policy of the Islamic Republic of Iran. Using Joseph Nye's theoretical framework of smart power, this qualitative research employs an analytical-descriptive method. Data were collected through library research and analysis of credible documents. The findings reveal that General Soleimani achieved a successful smart power model by strategically combining hard and soft power. By forming strategic alliances with proxy groups such as Hezbollah and the Houthis, as well as utilizing cultural and media diplomacy, he significantly influenced regional developments and strengthened the Resistance Axis. The study shows that battlefield-oriented diplomacy in Soleimani's practice fostered cohesion among local groups and bolstered strategic partnerships, leading to reduced tensions, effective conflict management, and consolidation of Iran's strategic position in the Middle East. The results underscore the importance of smart power and the interplay between diplomacy and the battlefield as an effective crisis management tool, offering a practical model for policymakers designing regional strategies.

Citation: Shirmahd, M., Babaei, M. and Abbaszadeh Fathabadi, M. (2026). **The Role of Battlefield Diplomacy in Managing Regional Conflicts: A Case Study of General Qassem Soleimani (2010-2020).** Journal of Islamic Awakening Studies, 14(4), 48-63

* **Corresponding author:** Mohammad Shirmahd, **Email:** shirmahd75@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

The Middle East, as one of the most complex and volatile regions in the international system, has been characterized by deep-seated historical disputes, geopolitical rivalries, ideological conflicts, and intense competition among regional and global powers. The abundance of strategic resources and the region's critical geopolitical location have consistently attracted the attention of major powers, intensifying rivalries and transforming the Middle East into a persistent crisis zone. In this turbulent environment, managing regional conflicts has become an indispensable necessity, particularly for regional actors seeking to protect their national interests and strategic position. The Islamic Republic of Iran, as a key player in the Middle East, has faced significant challenges in navigating these complexities while countering external pressures and threats. A critical challenge has been the effective integration of diplomatic efforts with field operations to manage conflicts and advance strategic objectives. General Qassem Soleimani, as the commander of the Quds Force and a prominent strategist, played a pivotal role in addressing this challenge by developing a distinctive approach that combined military operations with diplomatic engagement. However, despite extensive studies on Soleimani's activities, existing research has largely examined his military or diplomatic roles in isolation, failing to provide a comprehensive understanding of how the interaction and mutual reinforcement between diplomacy and battlefield operations functioned in his practice. Consequently, the central problem this research addresses is: how did the relationship between diplomacy and the battlefield manifest in managing regional conflicts based on General Soleimani's approach during 2010–2020, and what implications does this hold for Iran's foreign policy?

Methodology

This research employed a qualitative approach with an analytical-descriptive method to examine the relationship between diplomacy

and the battlefield in managing regional conflicts, focusing on General Qassem Soleimani's approach during 2010–2020. The study utilized Joseph Nye's theoretical framework of smart power, which combines hard and soft power elements, as the analytical lens for understanding the interaction between diplomatic efforts and field operations. Data were collected through library research and documentary analysis, drawing from credible academic sources, official documents, and existing studies on Iran's foreign policy, regional conflicts, and Soleimani's strategic activities. The research community included relevant academic articles, books, policy papers, and historical records related to Iran's regional strategy, the Resistance Axis, and the roles of proxy groups such as Hezbollah and the Houthis. The collected data were systematically analyzed using a conceptual-analytical approach, which involved identifying key patterns, strategies, and mechanisms in Soleimani's practice, and organizing them according to the smart power framework. The analytical process focused on examining how hard power elements (military operations, support for proxy groups, and security measures) were integrated with soft power instruments (cultural diplomacy, media engagement, and public diplomacy) to achieve strategic objectives in conflict zones, particularly in Iraq and Syria. This methodological approach allowed for a comprehensive understanding of the interplay between diplomacy and field operations, and facilitated the identification of successes, challenges, and practical lessons from Soleimani's approach for policymakers and diplomats designing effective crisis management strategies in the Middle East.

Results and Discussion

The findings reveal that battlefield-oriented diplomacy, as a strategic instrument in Iran's foreign policy, has played a significant role in strengthening the Resistance Axis and managing regional crises by effectively combining hard and soft power elements into a smart power approach. General Qassem Soleimani emerged as the central figure in this strategy, successfully creating synergy

between diplomatic initiatives and military operations through cultural and religious commonalities, strategic networking, and field-based engagement with local actors. In Iraq, Soleimani's support for popular mobilization forces, particularly Hashd al-Shaabi, and his advisory role to the Iraqi government proved instrumental in combating ISIS, establishing relative stability, and reducing American influence. In Syria, his support for Bashar al-Assad's regime and coordination with allied forces prevented the regime's collapse, strengthened Iran's strategic position, and contained terrorist threats. The analysis demonstrates that Soleimani's approach relied on creating cohesive networks among resistance groups, utilizing public diplomacy and media platforms like Al-Alam and Press TV to shape regional narratives, and leveraging shared religious and cultural values to gain popular support. These mechanisms enabled Iran to extend its influence without direct large-scale military intervention, effectively countering the influence of regional rivals such as Saudi Arabia and Israel while neutralizing Western geopolitical pressures. However, the study also identifies significant challenges, including economic constraints from international sanctions, negative international media campaigns, weaknesses in public diplomacy infrastructure, limited coordination between diplomatic and military institutions, and the approach's tendency toward short-term outcomes due to its dependence on local actors and field commanders. Despite these challenges, the findings confirm that Soleimani's integration of diplomacy and battlefield operations offers a successful indigenous model for crisis management, fundamentally reshaping regional power dynamics in Iran's favor and providing valuable lessons for policymakers in designing future regional strategies.

Conclusion

This research examined the relationship between diplomacy and the battlefield in managing regional conflicts based on General Qassem Soleimani's approach during 2010–2020, utilizing Joseph Nye's theoretical framework of smart power. The findings conclusively demonstrate that battlefield-

oriented diplomacy, as a strategic combination of hard and soft power, has been instrumental in advancing Iran's foreign policy objectives, strengthening the Resistance Axis, and consolidating Iran's position as a key player in the Middle East. General Soleimani's distinctive approach successfully integrated military operations with diplomatic engagement, cultural diplomacy, and media strategies, creating strategic alliances with proxy groups such as Hezbollah, Hashd al-Shaabi, and the Houthis, while leveraging shared religious and cultural values to gain popular support across the region. In Iraq, his support for popular mobilization forces proved critical in combating ISIS, establishing relative stability, and reducing American influence, while in Syria, his backing of Bashar al-Assad's regime prevented its collapse and strengthened Iran's strategic position. The study confirms that Soleimani's networking capabilities, charismatic leadership, and ability to create cohesion among diverse resistance groups fundamentally reshaped regional power dynamics in Iran's favor, effectively countering the influence of regional rivals and Western powers. However, the research also identifies persistent challenges, including economic constraints from international sanctions, negative international media campaigns, weaknesses in public diplomacy infrastructure, limited institutional coordination between diplomatic and military bodies, and the approach's tendency toward short-term outcomes due to its dependence on local actors. The study concludes that Soleimani's model of battlefield-oriented diplomacy offers a practical, indigenous framework for crisis management that can inform future regional strategies. To enhance this approach, the research recommends increased investment in public diplomacy and international media, redefinition of neighborhood policies emphasizing shared cultural and religious values, strengthened coordination between diplomats and military commanders through formal institutions, development of joint economic and cultural projects with regional countries, and systematic utilization of successful battlefield diplomacy experiences in formulating new foreign policy strategies.

مقاله پژوهشی

نقش دیپلماسی میدان محور در مدیریت منازعات منطقه ای؛ مطالعه موردی سیره سردار سلیمانی (۲۰۱۰-۲۰۲۰)

محمد شیرمهد^۱ - دانشگاه شهید باهنر کرمان، دانشکده حقوق و الهیات، گروه علوم سیاسی

محمود بابائی - استادیار گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و الهیات، دانشگاه شهید باهنر کرمان

مهدی عباس زاده فتح آبادی - دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و الهیات، دانشگاه شهید باهنر کرمان، ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
شماره صفحات: ۴۸-۶۳ از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید واژه‌های کلیدی: دیپلماسی میدان قدرت هوشمند سردار سلیمانی منازعات منطقه‌ای سیاست خارجی ایران تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۱۵ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۰/۰۱	پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه دیپلماسی و میدان در حل و فصل منازعات منطقه‌ای از سیره سردار قاسم سلیمانی طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ انجام شده است. پرسش اصلی پژوهش این است که ارتباط دیپلماسی و میدان در مدیریت منازعات منطقه‌ای بر اساس سیره سردار سلیمانی چگونه بوده است. مسئله اصلی تحقیق، شناسایی تعامل و تقویت دیپلماسی و عملیات میدانی در مدیریت منازعات منطقه‌ای با تأکید بر سیاست خارجی ایران است. در این راستا، این پژوهش با چارچوب نظری قدرت هوشمند جوزف نای و روش کیفی و رویکرد تحلیلی-توصیفی انجام شده و داده‌ها از طریق کتابخانه‌ای و تحلیل اسناد معتبر گردآوری و تحلیل شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که سردار سلیمانی از طریق تلفیق استراتژیک قدرت سخت و نرم، به الگویی موفق از قدرت هوشمند دست یافته است. وی با ایجاد اتحادهای استراتژیک با گروه‌های نیابتی، مانند حزب الله و حوثی‌ها، و بهره‌گیری از دیپلماسی فرهنگی و رسانه‌ای، تأثیر قابل توجهی بر تحولات منطقه‌ای و تقویت محور مقاومت داشته است. این پژوهش نشان می‌دهد دیپلماسی میدان محور در سیره سردار سلیمانی، با ایجاد همبستگی میان گروه‌های محلی و تقویت روابط استراتژیک، منجر به کاهش تنش‌ها، مدیریت مؤثر منازعات و تثبیت جایگاه استراتژیک جمهوری اسلامی ایران در خاورمیانه شده است. نتایج تحقیق بر اهمیت قدرت هوشمند و تعامل میان دیپلماسی و میدان به عنوان ابزاری کارآمد برای مدیریت بحران‌ها تأکید دارد و الگویی عملی برای سیاست‌گذاران در طراحی استراتژی‌های منطقه‌ای ارائه می‌دهد.

استناد: شیرمهد، محمد، بابائی، محمود و عباس زاده فتح آبادی، مهدی. (۱۴۰۵). نقش دیپلماسی میدان محور در مدیریت منازعات

منطقه ای؛ مطالعه موردی سیره سردار سلیمانی (۲۰۱۰-۲۰۲۰). فصلنامه علمی مطالعات بیداری اسلامی، ۱۴(۴)، ۶۳-۴۸.

^۱ نویسنده مسئول: محمد شیرمهد، پست الکترونیکی: shirmahd75@gmail.com

مقدمه

خاورمیانه در آغاز قرن بیست و یکم، صحنه تحولات سریع جهانی و دگرگونی‌های ساختاری در روابط بین‌الملل بوده است. اختلافات تاریخی، منازعات ژئوپلیتیک و رقابت‌های ایدئولوژیک، این منطقه را به یکی از پیچیده‌ترین عرصه‌های روابط بین‌الملل تبدیل کرده است. منابع غنی طبیعی و موقعیت ژئوپلیتیکی خاورمیانه همواره توجه قدرت‌های جهانی را جلب کرده و رقابت‌های ژئوپلیتیکی را تشدید نموده است. مدیریت بحران‌ها در چنین شرایطی به یک ضرورت انکارناپذیر تبدیل شده و خاورمیانه را به نقطه‌ای پرتنش و بحرانی بدل ساخته است. تغییرات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، بیش از پیش ضرورت مدیریت بحران‌ها را نمایان ساخته است.

جوزف نای بر اهمیت ترکیب قدرت نرم با قدرت سخت برای موفقیت در سیاست‌های خارجی و دستیابی به اهداف بلندمدت تأکید دارد. این نظریه با تأکید بر استراتژی‌های ترکیبی، به ویژه در مناطق بحران‌زده، ابزاری حیاتی برای کشورها فراهم می‌کند. قدرت سخت و نرم به عنوان دو رویکرد مکمل در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران نقش مهمی در پیشبرد اهداف استراتژیک این کشور در منطقه خاورمیانه داشته است. سردار سلیمانی با بهره‌گیری از این دو نوع قدرت، به حمایت از گروه‌های غیردولتی و شبه‌نظامی مانند حزب‌الله و حوثی‌ها پرداخت. این حمایت شامل آموزش‌های نظامی، تأمین تجهیزات و ارائه کمک‌های مالی بوده که به تقویت این گروه‌ها در مقابله با رقبای منطقه‌ای کمک کرد. سردار سلیمانی همچنین با استفاده از دیپلماسی فرهنگی و مذهبی، ارتباطات پایداری با این گروه‌ها ایجاد کرد که تأثیر بسزایی در تقویت جایگاه ایران در منطقه داشت. این استراتژی نمونه‌ای از کاربرد قدرت هوشمند برای دستیابی به اهداف سیاست خارجی ایران است.

مسئله اصلی تحقیق، شناسایی چگونگی تعامل و تقویت متقابل دیپلماسی و عملیات میدانی در مدیریت منازعات منطقه‌ای با تأکید بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران است. هدف اصلی پژوهش، تحلیل تعامل میان دیپلماسی و میدان در مدیریت منازعات منطقه‌ای با تمرکز بر سیره سردار سلیمانی از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ است. اهداف فرعی عبارتند از: شناسایی و تحلیل الگوهای استراتژیک به کار گرفته شده توسط سردار سلیمانی در ترکیب دیپلماسی و میدان؛ ارزیابی موفقیت‌ها و چالش‌های ناشی از استفاده ترکیبی دیپلماسی و قدرت سخت در حل منازعات منطقه‌ای؛ و ارائه درس‌هایی کاربردی برای سیاست‌گذاران و دیپلمات‌ها در طراحی و اجرای استراتژی‌های مدیریت مؤثر بحران‌های مشابه.

پرسش اصلی پژوهش این است که «ارتباط دیپلماسی و میدان در مدیریت منازعات منطقه‌ای بر اساس سیره سردار سلیمانی چگونه بوده است؟» پرسش‌های فرعی نیز عبارتند از: تعامل میان دیپلماسی و میدان در سیره سردار سلیمانی چگونه شکل گرفته است؟ این تعامل چه تأثیری بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران داشته است؟ و مدیریت منازعات منطقه‌ای در سیره سردار سلیمانی چگونه انجام شده است؟ روش تحقیق این پژوهش بر رویکرد کیفی و تحلیلی-توصیفی استوار است. داده‌ها از طریق مطالعه کتابخانه‌ای و تحلیل اسناد معتبر گردآوری و بر اساس چارچوب نظری قدرت هوشمند سازمان‌دهی شده‌اند.

این مقاله تلاش دارد با بررسی تعامل میان دیپلماسی و میدان در سیره سردار سلیمانی، به تحلیل استراتژی‌های ترکیبی جمهوری اسلامی ایران در مدیریت منازعات منطقه‌ای بپردازد. چارچوب نظری این پژوهش بر نظریه قدرت هوشمند جوزف نای استوار است که تأکید بر تعامل میان قدرت سخت و نرم برای دستیابی به اهداف بلندمدت دارد. این پژوهش همچنین به دنبال ارائه الگویی کاربردی برای مدیریت منازعات منطقه‌ای در خاورمیانه است.

۱- پیشینه پژوهش

تحقیق حاضر با هدف تحلیل تعامل میان دیپلماسی و میدان در مدیریت منازعات منطقه‌ای، با تمرکز بر سیره سردار سلیمانی، انجام شده است. برای دستیابی به این هدف، بررسی پژوهش‌های مرتبط با این حوزه ضروری است. مطالعات پیشین عمدتاً به جنبه‌های

خاصی از نقش سردار سلیمانی پرداخته‌اند و اغلب به تفکیک به دیپلماسی یا عملیات‌های میدانی توجه کرده‌اند. این بخش تلاش دارد با مرور منابع موجود، نقاط قوت و ضعف مطالعات پیشین را شناسایی و جایگاه این پژوهش را در میان آن‌ها تعیین کند.

(۱) روح الهی (۱۳۹۹) در مقاله "شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های نفوذ اجتماعی در سبک رهبری شهید قاسم سلیمانی" به تحلیل ابعاد اجتماعی و نفوذ سردار سلیمانی در میان نیروهای مقاومت پرداخته است. وی استدلال می‌کند که سردار سلیمانی با استفاده از قدرت نفوذ اجتماعی، موفق به تغییر معادلات منطقه‌ای به نفع جبهه مقاومت شده است. این تحقیق به شناسایی مؤلفه‌های نفوذ اجتماعی در سبک رهبری سلیمانی می‌پردازد. با این حال، این مطالعه بیشتر بر جنبه‌های نفوذ اجتماعی متمرکز است و کمتر به تعاملات دیپلماتیک و تأثیر آنها بر سیاست خارجی ایران پرداخته است.

(۲) سعیدی (۱۴۰۰) در پژوهش "پیوند سیاست اعلی و أدنی: نقش سردار سلیمانی در تصویر سازی از جمهوری اسلامی ایران به عنوان نماد مقاومت" به تحلیل نقش سردار سلیمانی در تقویت تصویر ایران به عنوان محور مقاومت پرداخته است. او استدلال می‌کند که سردار سلیمانی با استفاده از قدرت نرم، عملیات‌های میدانی گسترده و دیپلماسی فعال، وجهه ایران را نزد دولت‌ها و ملت‌های هدف ارتقا داده است. با این حال، این مطالعه بیشتر به جنبه‌های رسانه‌ای پرداخته و تحلیل عمیق‌تری از تأثیرات مستقیم میدان و دیپلماسی در سیاست خارجی ایران ارائه نشده است.

(۳) طلوعی و حق شناس (۱۴۰۰) در مقاله "تحلیل روابط جمهوری اسلامی ایران و سوریه در پرتو نظام موازنه قوا" به بررسی نقش سردار سلیمانی در تقویت روابط ایران و سوریه پرداخته‌اند این تحقیق نشان می‌دهد که سلیمانی با دیپلماسی نظامی و عملیات میدانی، روابط استراتژیک ایران و سوریه را تقویت کرده است. نویسندگان استدلال می‌کنند که او با توجه به توازن قوا در خاورمیانه، نقشی کلیدی در استراتژی‌های ایران برای مقابله با تهدیدهای خارجی داشته است. با این حال، تحلیل نقش عملیات‌های میدانی سلیمانی در تحکیم روابط دیپلماتیک کمتر ارائه شده است.

(۴) وزیریان (۱۳۹۹) در پژوهش "نیروی مستشاری انقلاب اسلامی و تحول در سیاست منطقه‌ای ایران (۲۰۲۰-۲۰۰۳)" به بررسی نقش نیروهای مستشاری ایران، به ویژه سردار سلیمانی، در تحولات منطقه‌ای پرداخته است. وی بیان می‌کند که سردار سلیمانی از طریق هدایت و مدیریت نیروهای مستشاری، نقش مهمی در تقویت موقعیت ایران در عراق و سوریه ایفا کرده است. این تحقیق تأکید دارد که سردار سلیمانی نه تنها در میدان جنگ، بلکه در دیپلماسی منطقه‌ای نیز نقشی کلیدی داشت و توانست از طریق نیروهای مستشاری، نفوذ ایران در منطقه را تثبیت کند. با این وجود، این مطالعه بیشتر بر نقش میدانی متمرکز بوده و جنبه‌های دیپلماتیک تعاملات او کمتر تحلیل شده است.

(۵) سوفان (۲۰۱۸) در مقاله "قاسم سلیمانی و استراتژی منحصر به فرد منطقه‌ای ایران" به بررسی نقش سردار سلیمانی به عنوان معمار اصلی استراتژی ایران در خاورمیانه پرداخته است. سردار سلیمانی با ایجاد "محور مقاومت" که از خلیج عمان تا دریای مدیترانه گسترش می‌یابد، توانسته است جایگاه و نفوذ ایران را در کشورهای لبنان، سوریه، عراق و یمن به طور قابل توجهی تقویت کند. وی با ترکیب قدرت‌های نظامی و دیپلماتیک، حمایت از گروه‌های نیابتی مانند حزب الله و بسیج شیعه در عراق را به عنوان ابزارهایی استراتژیک برای تحقق اهداف خود به کار گرفته است. این مقاله همچنین به تأثیرات سردار سلیمانی در جنگ‌های منطقه‌ای، از جمله جنگ سوریه و مبارزه با داعش، به صورت مفصل می‌پردازد. با این حال، این مقاله به ارتباطات دیپلماتیک و تأثیرات بلند مدت سیاست‌های سردار سلیمانی بر روابط منطقه‌ای کمتر پرداخته است و نیاز به بررسی عمیق‌تر تعاملات میان دیپلماسی و میدان احساس می‌شود.

۶) کاتز (۲۰۱۸) در مقاله "محور در حال ظهور: استراتژی منطقه ای و مشارکت های غیر دولتی ایران" به تحلیل استراتژی پیچیده و چند وجهی ایران در خاورمیانه می پردازد. او تأکید می کند که ایران از طریق همکاری با گروه های غیر دولتی مؤثر، مانند حزب الله و نیروهای بسیج مردمی در عراق، توانسته است قدرت خود را به طور چشمگیری گسترش دهد. این استراتژی با چالش های اقتصادی قابل توجه و خطر تشدید تنش ها در سطح منطقه ای همراه است. با این حال به نقش دیپلماسی در مدیریت مؤثر بحران ها و تعاملات میان نیروهای غیر دولتی به طور کامل نمی پردازد.

۷) پهلوی و اوالت (۲۰۲۰) در مقاله "ایران: استراتژی نامتقارن و دیپلماسی توده ای" به تحلیل رویکرد پیچیده و چندلایه ایران در استفاده از قدرت نرم و دیپلماسی عمومی می پردازند. این مقاله استدلال می کند که ایران با بهره گیری از این استراتژی، ضعف های نسبی خود در قدرت های سنتی را جبران کرده و نفوذ خود را در منطقه گسترش می دهد. این رویکرد به طور عمیق در زمینه تاریخی و فرهنگی ایران ریشه دارد و از طریق مدل های غیر متمرکز و کارآفرینی دولتی پیاده سازی می شود که نقش دولت به حداقل می رسد و از شرکای خصوصی و خارجی به حداکثر می رسد.

۸) بی بی و عباس (۲۰۲۰) در مقاله "سیاست خارجی ایران در خاورمیانه: موردی از قدرت هوشمند" به بررسی سیاست خارجی ایران با تأکید بر ترکیب قدرت نرم و سخت پرداخته اند. آنها استدلال می کنند که سردار سلیمانی با استفاده از استراتژی های نظامی و دیپلماتیک، موفق به تقویت سیاست خارجی ایران در منطقه شد. این مقاله به خوبی نشان می دهد که سردار سلیمانی چگونه توانسته است با بهره گیری از ابزارهای قدرت هوشمند، یک بلوک حامی ایران را در میان بازیگران دولتی و غیردولتی ایجاد کند. با این حال، تحلیل عمیق تری از تعاملات دقیق دیپلماتیک ارائه نشده است.

با مرور مطالعات پیشین، مشخص می شود که بیشتر پژوهش ها به طور جداگانه به نقش میدانی یا دیپلماتیک سردار سلیمانی پرداخته اند. نوآوری پژوهش حاضر در تحلیل همزمان و متقابل دیپلماسی و میدان در چارچوب قدرت هوشمند و ارائه الگویی ترکیبی از سیره عملی سردار سلیمانی است که در مطالعات قبلی کمتر به آن توجه شده است.

۲-چارچوب نظری

قدرت هوشمند، که توسط جوزف نای معرفی شده است، ترکیبی از قدرت سخت و نرم است و به توانایی ایجاد استراتژی های مؤثر از طریق شبکه سازی دیپلماتیک، نظامی و فرهنگی اشاره دارد. قدرت سخت به ابزارهای نظامی، اقتصادی و سیاسی برای اعمال زور تکیه دارد، در حالی که قدرت نرم از جذابیت فرهنگی، ارزش های سیاسی و روابط اجتماعی برای شکل دهی به ترجیحات دیگران بهره می گیرد. برخلاف قدرت نرم که بسته به کاربردش می تواند خوب یا بد باشد، قدرت هوشمند به کشورها امکان می دهد از هر دو نوع قدرت به گونه ای متناسب با شرایط محیطی و محدودیت های موجود استفاده کنند. این رویکرد با ادغام توانمندی های نظامی و ابزارهای فرهنگی و دیپلماتیک، کشورها را قادر می سازد از هزینه های بالای درگیری نظامی اجتناب کنند و همکاری را از طریق جذابیت فرهنگی و توان اقناع تقویت کنند. در محیط های پیچیده ای مانند خاورمیانه، که تنوع بازیگران و منافع استراتژیک برجسته است، این ترکیب هوشمندانه به دستیابی به نتایج پایدار و مؤثر کمک می کند. اقتصاد قوی در این چارچوب نقشی دوگانه ایفا می کند؛ هم به عنوان منبعی برای تحریم ها و مشوق های مالی و هم به عنوان ابزاری برای جذابیت فرهنگی که می تواند تأثیر قدرت نرم را تقویت کند (نای، ۲۰۰۴؛ نای، ۲۰۱۱).

ساختار نظام بین الملل و روابط میان قدرت ها به گونه ای است که قدرت هوشمند جایگاه ویژه ای در مدیریت رقابت های استراتژیک یافته است. تسلط بر قدرت به تنهایی نمی تواند تمامی نتایج سیاسی، نظامی یا اقتصادی را تعیین کند؛ زیرا قدرت غالب ممکن است واکنش های متوازن کننده ای را برانگیزد و رقابت میان دولت ها را افزایش دهد. این وضعیت باعث می شود کشورها به

دنبال جلوگیری از افزایش ناگهانی قدرت دیگران به هزینه خود باشد. (کورکی و اسمیت، ۲۰۱۳) ترکیب قدرت سخت و نرم به کشورها این امکان را می‌دهد که ضمن حفظ برتری نظامی و اقتصادی، از جذابیت فرهنگی و دیپلماتیک برای شکل‌دهی به رفتار دیگران استفاده کنند. قدرت سخت شامل ابزارهایی مانند نیروی نظامی و تحریم‌های اقتصادی است، در حالی که قدرت نرم از فرهنگ و ارزش‌ها بهره می‌گیرد تا تأثیر بلندمدت و همکاری پایدار ایجاد کند. این ادغام در مدیریت بحران‌ها و تحولات بین‌المللی به‌ویژه در مناطقی که رقابت‌های قدرت برجسته است، مانند خاورمیانه، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند (نای، ۲۰۰۴؛ نای، ۲۰۱۱).

قدرت هوشمند در مدیریت تعارضات منطقه‌ای و بحران‌ها، رویکردی جامع است که از ترکیب عناصر قدرت سخت و نرم برای دستیابی به اهداف استراتژیک بهره می‌گیرد. این رویکرد شامل استفاده همزمان از ابزارهای دیپلماتیک، نظامی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی است، به گونه‌ای که هر کدام متناسب با شرایط خاص و مقتضیات محیطی به کار گرفته می‌شوند. ابزارهای قدرت سخت، مانند تحریم‌ها و توان نظامی، نقش بازدارندگی و اعمال فشار را ایفا می‌کنند (بی‌بی و عباس، ۲۰۲۰)، در حالی که قدرت نرم، از طریق دیپلماسی عمومی، تقویت جذابیت فرهنگی و ترویج ارزش‌های مشترک، تأثیری بلندمدت بر رفتار و نگرش دیگر بازیگران می‌گذارد. (نای، ۲۰۱۱) این ترکیب استراتژیک، به‌ویژه در مناطق پیچیده‌ای مانند خاورمیانه، امکان کاهش هزینه‌های درگیری نظامی و ایجاد همگرایی فرهنگی را فراهم کرده و کشورها را قادر می‌سازد نفوذ خود را در مدیریت بحران‌ها و تقویت موقعیت‌های بین‌المللی افزایش دهند (روبین، ۲۰۲۲).

دیپلماسی و عملیات میدان، به عنوان ارکان کلیدی قدرت هوشمند، از ادغام منابع سخت و نرم بهره می‌برند تا نقش محوری در دستیابی به اهداف استراتژیک ایفا کنند. دیپلماسی عمومی، از طریق ترویج تصاویر جذاب از کشور و تعامل مؤثر با جوامع خارجی، قدرت نرم را تقویت می‌کند، در حالی که دیپلماسی قهری با استفاده از تهدیدات معتبر و بازدارنده، اعتبار و نفوذ کشورها را افزایش می‌دهد. (نای، ۲۰۱۱) عملیات میدان نیز، از طریق مأموریت‌های نظامی و بشردوستانه، می‌تواند تصویر بین‌المللی کشورها را بهبود بخشیده و جایگاه آن‌ها را در نظام بین‌الملل ارتقا دهد. میدان‌های ژئوپلیتیک، که به دلیل موقعیت استراتژیک و منابع حیاتی تعریف می‌شوند، نقش مهمی در تنظیم اولویت‌ها و رفتار بازیگران بین‌المللی دارند (هالیدی، ۲۰۰۵). این رویکرد، که قدرت سخت و نرم را در بستر میدان‌های استراتژیک ترکیب می‌کند، چارچوبی جامع برای مدیریت تعارضات منطقه‌ای و پیشبرد سیاست‌های بین‌المللی فراهم می‌آورد.

در چارچوب نظری قدرت هوشمند، نظریه‌های واقع‌گرایی و لیبرالیسم به تحلیل بهتر این رویکرد کمک می‌کنند. واقع‌گرایی ته‌اجمی، رقابت قدرت‌ها و تلاش برای بقا در نظامی آنارشیک را تبیین می‌کند. در حالی که لیبرالیسم بر هم‌پیوستگی اقتصادی و اجتماعی و تأثیر نهادهای بین‌المللی در کاهش تنش‌ها تأکید دارد. قدرت هوشمند با ترکیب مؤثر قدرت سخت و نرم، این دو رویکرد را تلفیق کرده و به کشورها امکان می‌دهد تا از ابزارهای دیپلماتیک، نظامی، اقتصادی و فرهنگی به‌صورت مکمل استفاده کنند (نای، ۲۰۱۱؛ میرشیر، ۲۰۰۱). در این میان، دیپلماسی میدان محور، که از عوامل جغرافیایی، تاریخی و فرهنگی برای پیشبرد سیاست‌های خارجی و اهداف استراتژیک بهره می‌گیرد، به تعامل مستقیم با بازیگران محلی و غیردولتی می‌پردازد (لیاندر و همکاران، ۲۰۲۱) این نوع دیپلماسی، با حمایت نظامی و لجستیکی، قدرت نرم کشورها را تقویت کرده و به آن‌ها امکان می‌دهد از طریق جذابیت فرهنگی، تأثیر خود را بر تحولات منطقه‌ای گسترش دهند (نای، ۲۰۱۱). به‌ویژه در مناطق بحرانی مانند خاورمیانه، این ابزارها می‌توانند به کاهش تنش‌ها، مدیریت تعارضات و تثبیت روابط بین‌المللی کمک کنند (زاکارا، ۲۰۱۶؛ سوفان، ۲۰۱۸).

چارچوب نظری قدرت هوشمند در این پژوهش به‌عنوان ابزاری جامع برای تحلیل تعاملات دیپلماتیک و میدانی و بررسی راهبردهای ترکیبی قدرت سخت و نرم به کار گرفته شده است. این چارچوب با ارائه تبیینی جامع از نقش ابزارهای نظامی، فرهنگی و دیپلماتیک، به درک بهتر و ایجاد راه‌حل‌های پایدار برای منازعات منطقه‌ای کمک می‌کند. با تکیه بر اصول قدرت هوشمند، این تحقیق به تحلیل استراتژی‌های عملیاتی و دیپلماسی میدان محور، به‌ویژه در بستر پیچیده خاورمیانه، می‌پردازد. هدف اصلی، نشان دادن این است که چگونه ادغام هوشمندانه منابع قدرت می‌تواند به کاهش تنش‌ها، تثبیت روابط و دستیابی به اهداف استراتژیک

کمک کند. این چارچوب نظری نه تنها مبنایی برای تحلیل اقدامات گذشته ارائه می‌دهد، بلکه به عنوان الگویی برای فهم بهتر تحولات آتی منطقه عمل می‌کند.

۳- یافته های پژوهش

دیپلماسی میدان محور به عنوان ابزاری استراتژیک در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، نقش مهمی در تقویت محور مقاومت و مدیریت بحران‌های منطقه‌ای ایفا کرده است. این رویکرد که ترکیبی از قدرت سخت و نرم (قدرت هوشمند) است، امکان ایجاد هماهنگی بین فعالیت‌های نظامی و دیپلماتیک را فراهم کرده و به ایران اجازه داده تا از طریق تعاملات فرهنگی و سیاسی، نفوذ خود را در کشورهای هم‌پیمان تقویت کند. نقش کلیدی سردار قاسم سلیمانی در این دیپلماسی با ایجاد پیوندهای مؤثر میان میدان و دیپلماسی و بهره‌گیری از ارزش‌های مشترک فرهنگی و مذهبی برجسته است. او با استفاده از قدرت هوشمند، نه تنها در مقابله با تهدیدات امنیتی موفق بود، بلکه توانست روابط استراتژیک ایران با کشورهای منطقه را گسترش دهد و ایران را به عنوان بازیگری کلیدی در تحولات خاورمیانه مطرح کند. این استراتژی، که به‌طور همزمان از ابزارهای نظامی و دیپلماتیک بهره می‌برد، به ایران امکان داده است تا در برابر تهدیدات منطقه‌ای و نفوذ قدرت‌های غربی ایستادگی کرده و با تقویت قدرت نرم خود، امنیت ملی و جایگاه استراتژیکش را بهبود بخشد.

۳-۱- نقش دیپلماسی میدان محور ایران در خاورمیانه

دیپلماسی میدان محور ایران، به عنوان یک استراتژی کلیدی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی، ترکیبی از ابزارهای سخت و نرم را به کار گرفته تا در بحران‌های منطقه‌ای تأثیرگذار باشد. این رویکرد با ایجاد هماهنگی میان دیپلماسی و عملیات میدانی، به ایران این امکان را داده است که در منازعات پیچیده منطقه‌ای، نفوذ خود را حفظ و تقویت کند. به‌ویژه در بحران‌های سوریه و عراق، دیپلماسی میدان محور نقش محوری ایفا کرده است. ایران با بهره‌گیری از قدرت هوشمند، توانسته است از ظرفیت‌های فرهنگی و مذهبی برای جلب حمایت گروه‌های محلی و تقویت محور مقاومت استفاده کند. این ترکیب استراتژیک، به‌ویژه در کاهش نفوذ رقبای منطقه‌ای مانند عربستان سعودی و رژیم صهیونیستی مؤثر بوده است (شعرباف و جرس، ۱۳۹۸).

یکی از جنبه‌های مهم این رویکرد، توانایی ایران در ایجاد پیوندهای راهبردی و هماهنگی میان اقدامات نظامی و دیپلماتیک است. این هماهنگی به‌ویژه در سوریه و عراق به ایران کمک کرده است تا با کمترین هزینه، جایگاه خود را به عنوان یک بازیگر اصلی منطقه‌ای تثبیت کند. همچنین، استفاده از قدرت هوشمند در سیاست خارجی ایران، توانسته است موضع این کشور را در مذاکرات دیپلماتیک تقویت کند و امکان واکنش سریع و مؤثر به تغییرات ژئوپلیتیکی را فراهم سازد. این رویکرد نه تنها به عنوان یک استراتژی دفاعی، بلکه به عنوان ابزاری برای پیشگیری از تهدیدات عمل کرده است (هاشمی و منتظری، ۱۳۹۵).

۳-۱-۱- مورد عراق

در عراق، دیپلماسی میدان محور ایران نقش بسیار مهمی در تغییر معادلات قدرت و تثبیت جایگاه این کشور در منطقه ایفا کرده است. ایران از طریق ایجاد روابط نزدیک با نیروهای مردمی و رهبران محلی، توانسته است شبکه‌ای از پیوندهای استراتژیک ایجاد کند که در مقابله با تهدیدات خارجی مؤثر باشد. این رویکرد، به‌ویژه پس از اشغال عراق توسط ایالات متحده در سال ۲۰۰۳، اهمیت بیشتری پیدا کرد. در این دوران، ایران با بهره‌گیری از ظرفیت‌های فرهنگی و مذهبی، توانست حمایت‌های مردمی را جلب کند و نفوذ خود را در این کشور گسترش دهد (دوست‌محمدی و الغبان، ۱۳۹۴).

نیروی قدس، به عنوان بازوی اجرایی دیپلماسی میدان محور ایران، در سازماندهی و تقویت گروه‌های شبه‌نظامی محلی نقش کلیدی ایفا کرده است. این گروه‌ها، با بهره‌گیری از کمک‌های نظامی و آموزشی ایران، توانسته‌اند به یک سپر دفاعی در برابر

تهدیدات خارجی تبدیل شوند. همچنین، نیروی قدس با ایجاد هویت جمعی میان نیروهای محلی، توانسته است به افزایش انسجام اجتماعی و تقویت قدرت نظامی این گروه‌ها کمک کند. این اقدامات، علاوه بر کاهش نفوذ ایالات متحده و دیگر قدرت‌های خارجی در عراق، به تقویت موضع ایران در سیاست داخلی این کشور نیز منجر شده است (خسروی و خسانی یزدانی، ۱۳۹۸).

۳-۱-۲- مورد سوریه

دیپلماسی میدان محور ایران در سوریه، نمونه‌ای از هماهنگی استراتژیک میان ابزارهای نظامی و دیپلماتیک است. ایران با حمایت از دولت سوریه در مقابل گروه‌های تروریستی و تهدیدات خارجی، توانسته است به تقویت محور مقاومت و تضعیف نفوذ رقبای منطقه‌ای کمک کند. این رویکرد، که بر تقویت پیوندهای فرهنگی و مذهبی میان ایران و سوریه استوار است، توانسته است حمایت‌های مردمی و دولتی را برای ایران جلب کند. حضور نیروی قدس و حمایت‌های مستشاری این نیرو از ارتش سوریه، نقش مهمی در تقویت توان دفاعی این کشور و کاهش تهدیدات داشته است (طلوعی و حق‌شناس، ۱۴۰۰).

ایران از طریق دیپلماسی میدان محور، توانسته است شبکه‌ای از روابط استراتژیک با گروه‌های مقاومت در سوریه ایجاد کند. این شبکه، که شامل حمایت‌های مالی، نظامی و اطلاعاتی است، به ایران کمک کرده است تا در بحران‌های منطقه‌ای نقش کلیدی ایفا کند و از نفوذ قدرت‌های خارجی جلوگیری نماید. علاوه بر این، این دیپلماسی با ایجاد هماهنگی میان نیروهای محلی و بین‌المللی، به ایران این امکان را داده است که با کمترین هزینه، از منافع استراتژیک خود در سوریه حفاظت کند (علویان و همکاران، ۱۴۰۰).

۳-۲- تحلیل نقش سردار سلیمانی

شخصیت کاریزماتیک و توانایی‌های مدیریتی سردار قاسم سلیمانی در مدیریت بحران‌های منطقه‌ای، او را به چهره‌ای برجسته در سیاست خارجی ایران تبدیل کرد. او با ترکیب قدرت نظامی و دیپلماسی عمومی، نقش کلیدی در تقویت محور مقاومت و تثبیت موقعیت ایران در خاورمیانه ایفا نمود. ویژگی‌های شخصیتی او همچون شجاعت، تواضع، ساده‌زیستی و ارتباط نزدیک با مردم، به محبوبیت و تأثیرگذاری بیشتر او در میان ملت‌های منطقه منجر شد. سلیمانی با شبکه‌سازی مؤثر و ایجاد هماهنگی میان نیروهای محلی، از جمله حشد الشعبی در عراق و حزب الله در لبنان، توانست قدرت ایران را در برابر تهدیدات خارجی تقویت کند (پاشایی هولاسو و دهقانی پوده، ۱۳۹۹؛ وزیران، ۱۳۹۹).

۳-۲-۱- نقش سردار سلیمانی در منطقه خاورمیانه

سلیمانی با ایجاد شبکه‌ای از نیروهای نیابتی و تقویت روابط استراتژیک با رهبران منطقه‌ای، نقش بی‌بدیلی در افزایش نفوذ ایران در خاورمیانه ایفا کرد. او با تأکید بر ارزش‌های مقاومت، همبستگی میان گروه‌های مختلف را تقویت نمود و جبهه‌ای متحد در برابر تهدیدات خارجی شکل داد. فعالیت‌های میدانی او در سوریه و عراق، از جمله مبارزه با داعش و جلوگیری از سقوط دولت بشار اسد، نشان‌دهنده توانایی او در ترکیب قدرت نرم و سخت بود. این اقدامات نه تنها به تثبیت امنیت منطقه‌ای کمک کرد، بلکه موقعیت ایران را به عنوان یک بازیگر کلیدی در خاورمیانه ارتقا داد (شعرباف و جرس، ۱۳۹۸؛ عسکری، ۱۳۹۶).

سردار سلیمانی توانست با استفاده از دیپلماسی میدان محور و تقویت روابط مردمی، حمایت گسترده‌ای را در میان گروه‌های مقاومت به دست آورد. او با هماهنگی میان نیروهای محور مقاومت در لبنان، سوریه و عراق، نقش برجسته‌ای در کاهش نفوذ آمریکا و متحدانش داشت. همچنین، با استفاده از قدرت نرم، توانست تصویر مثبتی از ایران به عنوان نیروی مشروع و مقاوم در برابر تهدیدات خارجی ارائه دهد (قهرمانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ عطایی و همکاران، ۱۳۹۰).

استراتژی سلیمانی بر ترکیب دیپلماسی عمومی و عملیات میدانی استوار بود. او با تأکید بر پیوندهای مذهبی و فرهنگی، شبکه‌ای از نیروهای مقاومتی ایجاد کرد که به ایران امکان داد بدون نیاز به مداخله مستقیم نظامی، نفوذ خود را گسترش دهد. او با استفاده از

دیپلماسی مردمی و ارتباط مستقیم با رهبران محلی، توانست حمایت‌های اجتماعی و سیاسی گسترده‌ای را برای ایران جلب کند. این روش به‌ویژه در عراق و سوریه به نتایج موفقیت‌آمیزی منجر شد (قاسمی و رکن‌آبادی، ۱۳۹۷؛ آسمانی کناری و طباطبایی، ۱۳۹۹). سلیمانی با استفاده از شبکه‌های نیابتی و همکاری‌های استراتژیک، توازن قوا را به نفع ایران تغییر داد. او با بهره‌گیری از توان دیپلماتیک و نظامی خود، ائتلاف‌هایی قدرتمند برای مقابله با تهدیدات خارجی ایجاد کرد و با مدیریت بحران‌های منطقه‌ای، امنیت ملی ایران را تقویت نمود. توانایی او در ایجاد تعادل میان قدرت نرم و سخت، جایگاه ایران را در خاورمیانه ارتقا داد و به ایجاد محور مقاومت قوی در برابر نفوذ آمریکا و متحدانش کمک کرد (مابان و وستمدج، ۲۰۲۳).

سردار قاسم سلیمانی به عنوان فرمانده نیروی قدس و استراتژیستی برجسته، نقشی کلیدی در گسترش نفوذ ایران در خاورمیانه ایفا کرد. او با ترکیب دیپلماسی عمومی و عملیات نظامی، توانست جایگاه ایران را در منازعات منطقه‌ای تقویت کند. سلیمانی با ایجاد شبکه‌های استراتژیک و روابط مبتنی بر اعتماد با رهبران محلی، موفق به جلب حمایت گروه‌های مختلف مقاومت شد. او با تأکید بر ایده‌های مقاومت و حمایت از ملت‌های مظلوم، نقشی نمادین در افکار عمومی منطقه ایفا کرد که این امر به تقویت محور مقاومت انجامید. توانایی او در ترکیب قدرت سخت و نرم، به ایران اجازه داد تا ضمن افزایش نفوذ خود، تصویر مثبتی از قدرت مشروع در منطقه ایجاد کند.

سردار سلیمانی با بهره‌گیری از دیپلماسی میدان محور و ایجاد اتحادهای استراتژیک، توانست بحران‌های منطقه‌ای را به نفع ایران مدیریت کند. او با طراحی و اجرای عملیات‌های پیچیده نظامی و هماهنگی با دیپلمات‌های ایرانی، موفق به تثبیت موقعیت ایران در مذاکرات منطقه‌ای شد. اقدامات او شامل ایجاد هماهنگی میان نیروهای محور مقاومت و بهره‌برداری از قدرت نرم و سخت به صورت همزمان بود که این امر به ایران کمک کرد تا به عنوان بازیگری مؤثر در خاورمیانه شناخته شود. رویکرد چندبعدی او در مدیریت میدان نبرد، همراه با پابندی به اصول اخلاقی، تصویری مثبت از ایران در میان مردم منطقه ایجاد کرد و به تقویت نفوذ استراتژیک ایران کمک نمود.

۳-۲-۱- نقش سردار سلیمانی در عراق

سردار قاسم سلیمانی در عراق نقش برجسته‌ای در تقویت نیروهای محلی مانند حشدالشعبی و مقابله با داعش ایفا کرد. او با استفاده از دیپلماسی عمومی و پیوندهای مذهبی، توانست حمایت عمومی مردم عراق را جلب کند. سلیمانی با ایجاد روابط استراتژیک با رهبران محلی، شبکه‌ای از گروه‌های مقاومت تشکیل داد که این امر به کاهش نفوذ دشمنان و تقویت امنیت منطقه کمک کرد. یکی از دستاوردهای مهم او، ایجاد ساختاری منسجم برای نیروهای مقاومت بود که ضمن مبارزه با تهدیدات امنیتی، ثبات نسبی در عراق را نیز به ارمغان آورد. همچنین، او با ترویج ایدئولوژی مقاومت و مدیریت منابع محلی، توانست نفوذ ایران را در عراق پایدار نگه دارد (خسروی و خسبانی یزدانی، ۱۳۹۸؛ روح‌الهی، ۱۳۹۹).

سردار سلیمانی با شناخت دقیق از شرایط سیاسی و امنیتی عراق، موفق به ایجاد روابط مستحکم با نیروهای محلی شد. او با ترکیب دیپلماسی و عملیات میدانی، توانست حمایت رهبران سیاسی و مردم عراق را جلب کند و جایگاه ایران را در این کشور تقویت نماید. رویکرد او در سازماندهی نیروهای مقاومت و مقابله با نفوذ آمریکا، موجب شد تا ایران بتواند نقش فعالی در تصمیم‌گیری‌های سیاسی و امنیتی عراق ایفا کند. همچنین، سلیمانی با مدیریت بحران‌ها و ایجاد پیوندهای فرهنگی و مذهبی، به تثبیت جایگاه ایران در عراق و کاهش تهدیدات منطقه‌ای کمک کرد.

۳-۲-۲- نقش سردار سلیمانی در سوریه

در بحران سوریه، سردار قاسم سلیمانی نقشی تعیین کننده در حفظ رژیم بشار اسد و تقویت نفوذ ایران ایفا کرد. او با بهره گیری از دیپلماسی میدان محور، شبکه های حمایتی و نیروهای نیابتی ایجاد کرد که به ایران اجازه داد بدون نیاز به حضور مستقیم نظامی گسترده، نفوذ خود را در این کشور گسترش دهد. سلیمانی با برقراری روابط نزدیک با رهبران گروه های مقاومت، نقش اساسی در هماهنگی عملیات های نظامی و مقابله با گروه های تکفیری داشت. این اقدامات، نه تنها امنیت منطقه ای ایران را تقویت کرد، بلکه از نفوذ دشمنان در مرزهای سوریه و ایران جلوگیری نمود. (طلوعی و حق شناس، ۱۴۰۰؛ دوست محمدی و الغبان، ۱۳۹۴).

سردار سلیمانی همچنین با ایجاد پیوندهای فرهنگی و مذهبی، حمایت مردمی را در سوریه جلب کرد و به عنوان یک فرمانده نظامی با توان دیپلماتیک، نقش مؤثری در تحولات منطقه ایفا نمود. او با مدیریت هوشمندانه نیروهای مقاومت و تقویت روابط استراتژیک میان ایران و سوریه، محور مقاومت را در برابر نفوذ غرب مستحکم کرد. اقدامات او در تقویت نیروهای نیابتی و بهره گیری از دیپلماسی عمومی، به ایران اجازه داد تا به عنوان یک بازیگر کلیدی در خاورمیانه مطرح شود و منافع استراتژیک خود را حفظ کند (علویان و همکاران ۱۴۰۰؛ رفیع و نیکروش، ۱۳۹۲).

جدول ۱. تحلیل نقش سردار سلیمانی در ترکیب دیپلماسی و عملیات میدانی

خاورمیانه	دیپلماسی و عملیات نظامی	گسترش نفوذ ایران و مقابله با تهدیدات	افزایش قدرت ایران در منطقه و تقویت محور مقاومت
عراق	حمایت از گروه های محلی	تقویت دولت و مقابله با داعش	ایجاد ثبات نسبی و کاهش نفوذ آمریکا
سوریه	حمایت از بشار اسد و نیروهای همسو	حفظ رژیم و مقابله با گروه های مخالف	جلوگیری از سقوط رژیم و تقویت نفوذ ایران

(منبع: نگارندگان)

۳-۳- نقش سردار سلیمانی در مدیریت منازعات منطقه خاورمیانه؛ موفقیت ها و چالش ها

سردار قاسم سلیمانی با ایجاد محور مقاومت، نقشی کلیدی در تقویت جایگاه ایران در خاورمیانه ایفا کرد. او با سازماندهی گروه های مردمی نظیر حشدالشعبی در عراق و نیروهای مشابه در سوریه، توانست تهدیدات دشمنان را خنثی کرده و نفوذ ایران را گسترش دهد. استفاده از قدرت نظامی در کنار دیپلماسی میدان محور، به او امکان داد تا اتحاد میان گروه های مختلف مقاومت را تقویت کند و در برابر طرح های آمریکا و اسرائیل ایستادگی کند. شکست طرح "خاورمیانه بزرگ" و نقش مؤثر سلیمانی در خنثی سازی آن، از جمله دستاوردهای مهم او در مدیریت منازعات منطقه ای است (پاشایی هولاسو و دهقانی پوده، ۱۳۹۹). سردار سلیمانی با بهره گیری از ابزارهای فرهنگی و اجتماعی، به تقویت هویت و همبستگی میان گروه های مقاومت پرداخت. او از قدرت نرم و پیوندهای مردمی برای افزایش انسجام در جبهه مقاومت استفاده کرد و پس از شهادتش، محور مقاومت انسجام بیشتری یافت. اقدامات او در حمایت از گروه های مقاومت نظیر انصارالله یمن، تأثیری مهم در ایجاد کمربند دفاعی ایران در برابر تهدیدات خارجی داشت. این رویکرد نه تنها امنیت منطقه ای را تقویت کرد، بلکه به تقویت تصویر ایران در سطح بین المللی منجر شد (سعیدی، ۱۴۰۰).

۳-۳-۱- نقش سردار سلیمانی در مدیریت منازعات عراق

سردار سلیمانی در عراق با تشکیل و هدایت حشدالشعبی، نقش محوری در مقابله با داعش ایفا کرد. او با تقویت نیروهای مردمی و ارائه مشاوره به دولت عراق، امنیت را در مناطق بحرانی این کشور تأمین کرد. ایجاد محور مقاومت در عراق و همکاری نزدیک با رهبران محلی، به کاهش نفوذ آمریکا و ایجاد ثبات نسبی در این کشور انجامید. این اقدامات نقش ایران را به عنوان یک بازیگر کلیدی در مدیریت بحران‌های عراق برجسته کرد (دارابی و ابراهیمی، ۱۳۹۹). استراتژی سردار سلیمانی مبتنی بر دیپلماسی میدان محور و تقویت نیروهای محلی بود که به ایران امکان داد بدون حضور گسترده نظامی، نفوذ خود را گسترش دهد. با این حال، فشارهای بین‌المللی و محدودیت‌های اقتصادی، چالش‌هایی برای اجرای این سیاست‌ها ایجاد کردند. علی‌رغم این چالش‌ها، سلیمانی با مدیریت هوشمندانه منابع و نیروهای محلی، موفق به تثبیت جایگاه ایران و افزایش اعتماد نیروهای همسو در عراق شد.

۳-۲- نقش سردار سلیمانی در مدیریت منازعات سوریه

در بحران سوریه، سردار سلیمانی با حمایت از دولت بشار اسد و نیروهای همسو، از سقوط رژیم جلودگیری کرد و نفوذ ایران را گسترش داد. او با ترکیب قدرت سخت و نرم، موفق به ایجاد توازن قدرت در منطقه شد و با تقویت گروه‌های مقاومت، تهدیدات تروریستی را خنثی کرد. نقش او در تقویت همبستگی میان نیروهای مقاومت و ایجاد شبکه‌های حمایتی محلی، به تثبیت جایگاه استراتژیک ایران در سوریه کمک کرد (دوست‌محمدی و الغبان: ۱۳۹۴). سردار سلیمانی با استفاده از دیپلماسی میدان محور و پیوندهای فرهنگی، توانست حمایت مردمی را در سوریه جلب کند. این رویکرد، به ایران امکان داد تا بدون حضور نظامی گسترده، از طریق نیروهای محلی اهداف استراتژیک خود را دنبال کند. اقدامات او در هدایت عملیات‌های نظامی و هماهنگی با دولت سوریه، امنیت منطقه‌ای را تقویت و تهدیدات دشمنان را کاهش داد.

جدول ۲. تحلیل منازعات منطقه‌ای و بررسی نقش سردار سلیمانی در مدیریت این منازعات

منازعات چندوجهی	رهبری عملیات نظامی و دیپلماسی	تقویت محور مقاومت و افزایش نفوذ ایران
جنگ با داعش	حمایت از گروه‌های شیعه و مشاوره به دولت	ایجاد ثبات نسبی و کاهش نفوذ آمریکا
جنگ داخلی و تهدیدات تروریستی	حمایت از بشار اسد و نیروهای همسو	جلوگیری از سقوط رژیم و تقویت موقعیت ایران

(منبع: نگارندگان)

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که سردار سلیمانی با بهره‌گیری از ترکیب قدرت سخت و نرم و استراتژی دیپلماسی میدان محور، نقشی کلیدی در افزایش نفوذ ایران در خاورمیانه و تقویت محور مقاومت ایفا کرده است. او با ایجاد شبکه‌های مردمی، حمایت از گروه‌های مقاومت و ایجاد همبستگی میان آن‌ها، توانست توازن قوا را به نفع جمهوری اسلامی ایران تغییر دهد. در عراق، تشکیل و هدایت حشدالشعبی منجر به کاهش نفوذ آمریکا و مقابله با داعش شد، و در سوریه، حمایت از دولت بشار اسد از سقوط رژیم جلودگیری کرد. استفاده از دیپلماسی میدان محور و ائتلاف با نیروهای محلی، به کاهش نفوذ قدرت‌های خارجی و تقویت

جایگاه منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران انجامید. این الگوی موفق از ترکیب دیپلماسی و قدرت نظامی، امنیت منطقه‌ای را تقویت کرده و می‌تواند مدلی برای سیاست‌گذاران در مواجهه با چالش‌های آینده باشد.

نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که دیپلماسی میدان محور به عنوان ترکیبی از قدرت سخت و نرم، در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران تأثیری استراتژیک داشته است. استفاده از اشتراکات فرهنگی، مذهبی، و تاریخی در کنار توان نظامی و امنیتی، به ایران امکان داده است که ضمن کاهش نفوذ قدرت‌های خارجی، محور مقاومت را تقویت و جایگاه خود را به عنوان بازیگری کلیدی در خاورمیانه تثبیت کند. نقش سردار قاسم سلیمانی به عنوان نمونه‌ای عملی از این رویکرد، نشان می‌دهد که هماهنگی میان تصمیم‌گیری‌های دیپلماتیک و نظامی چگونه می‌تواند به مدیریت مؤثر بحران‌ها منجر شود.

این پژوهش با استفاده از چارچوب نظری قدرت هوشمند جوزف نای، تأکید دارد که موفقیت دیپلماسی میدان محور ایران نه تنها به تلفیق مؤثر ابزارهای قدرت سخت و نرم وابسته بوده، بلکه از طریق بهره‌گیری از ارزش‌های مشترک فرهنگی و مذهبی توانسته است حمایت مردمی و منطقه‌ای را جلب کند. این راهبرد، به‌ویژه در بحران‌های عراق و سوریه، به ایران اجازه داده است که تهدیدات تروισتی و فشارهای ژئوپلیتیکی را مدیریت کرده و امنیت منطقه‌ای خود را تضمین کند.

یکی از نکات کلیدی این پژوهش، تأثیر رسانه‌ها و دیپلماسی عمومی در حمایت از اهداف دیپلماسی میدان محور ایران است. شبکه‌هایی مانند العالم و پرس‌تی‌وی با انتشار روایت‌های ایران محور، نقش مهمی در شکل‌دهی به افکار عمومی منطقه‌ای و کاهش نفوذ تبلیغات منفی دشمنان ایفا کرده‌اند. این ابزارهای قدرت نرم، در کنار دیپلماسی فرهنگی، به ایران امکان داده‌اند که تصویر مثبتی از نقش خود به عنوان حامی صلح و امنیت در منطقه ارائه دهد. با این حال، این پژوهش نشان می‌دهد که دیپلماسی میدان محور با چالش‌هایی نیز روبه‌رو بوده است. از جمله این چالش‌ها می‌توان به محدودیت‌های اقتصادی ناشی از تحریم‌ها، تبلیغات منفی رسانه‌های بین‌المللی و ضعف در توسعه زیرساخت‌های دیپلماسی عمومی اشاره کرد. این مسائل می‌توانند مانع از بهره‌برداری کامل از ظرفیت‌های قدرت نرم ایران شوند و نیازمند توجه ویژه سیاست‌گذاران هستند.

در مقایسه با دیگر کشورها، ایران توانسته است از دیپلماسی میدان محور به عنوان ابزاری منحصربه‌فرد برای ترکیب قدرت سخت و نرم بهره‌برداری کند. با این حال، این رویکرد به دلیل وابستگی به عوامل محلی و نقش فرماندهان میدانی، تا حدی به نتایج کوتاه مدت گرایش دارد. گسترش این سیاست به حوزه‌های غیرنظامی، مانند همکاری‌های اقتصادی و اجتماعی، می‌تواند به تقویت ثبات بلندمدت کمک کند. تحقیقات پیشین معمولاً تأثیرات مثبت قدرت هوشمند را بر سیاست‌های منطقه‌ای ایران بررسی کرده‌اند. اما این پژوهش با تمرکز بر عملکرد سردار سلیمانی، نشان داده است که چگونه هماهنگی میان دیپلماسی و میدان می‌تواند در کاهش تنش‌ها و مدیریت منازعات منطقه‌ای مؤثر باشد. با این حال، محدودیت‌های ساختاری، از جمله ضعف در تعامل میان نهادهای دیپلماتیک و نظامی، از چالش‌هایی است که در سیاست خارجی ایران باید برطرف شود. در نهایت این پژوهش نشان می‌دهد که دیپلماسی میدان، با ترکیب هماهنگ قدرت سخت و نرم، الگویی موفق برای مدیریت منازعات منطقه‌ای و تقویت سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران ارائه داده است. پیشنهادت زیر برای تقویت بکارگیری قدرت هوشمند در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران مطرح می‌گردد:

۱. افزایش سرمایه‌گذاری در دیپلماسی عمومی و رسانه‌های بین‌المللی برای تقویت روایت‌های ایران محور.

۲. بازتعریف سیاست همسایگی با تأکید بر ارزش‌های مشترک فرهنگی و مذهبی.

۳. تقویت هماهنگی میان دیپلمات‌ها و فرماندهان نظامی از طریق نهادهای رسمی و برنامه‌های آموزشی مشترک.

۴. توسعه پروژه‌های مشترک اقتصادی و فرهنگی برای تثبیت روابط استراتژیک با کشورهای منطقه.
۵. استفاده از تجربیات موفق دیپلماسی میدان محور در تدوین استراتژی‌های جدید سیاست خارجی.

منابع

۱. اخباری، محمد. (۱۳۹۶). «فرصت‌های ژئوپلیتیکی در روابط سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و کشورهای خاورمیانه (مطالعه موردی کشور عراق از ۲۰۱۰-۲۰۱۷)»، نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، دوره ۱۰، شماره ۱، صص ۴۵-۶۰.
۲. آسمانی کناری، حدیث، و طباطبایی، سید محمد. (۱۳۹۹). «دیپلماسی نظامی: راهبرد نوین دولت‌ها در پیگیری اهداف سیاست خارجی»، فصلنامه دولت پژوهی، دوره ۶، شماره ۲۳، صص ۲۱۹-۲۵۶.
۳. پاشایی هولاسو، امین، و دهقانی پوده، حسین. (۱۳۹۹). «تدوین الگوی فرماندهی شهید قاسم سلیمانی»، مدیریت اسلامی، دوره ۲۸، شماره ۲، صص ۱۳-۳۷.
۴. خسروی، ملک تاج، و خسانی یزدانی، احسان. (۱۳۹۸). «آینده عراق و سناریوهای مربوط به آن (۲۰۲۰-۲۰۱۰)»، فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل، دوره ۱۲، شماره ۶۴، صص ۸۷-۱۲۱.
۵. دوست‌محمدی، احمد، و الغبان، محمد سالم. (۱۳۹۴). «تأثیر گروه‌های شیعه عراق بر عدم موفقیت طرح خاورمیانه جدید آمریکا»، فصلنامه سیاست، دوره ۴۵، شماره ۳، صص ۶۵۵-۶۷۷.
۶. رفیع، حسین، و نیکروش، ملیحه. (۱۳۹۲). «دیپلماسی عمومی و قدرت نرم با تأکید بر قدرت نرم ایران در عراق»، مطالعات روابط بین‌الملل، دوره ۶، شماره ۲۲، صص ۹۹-۱۳۲.
۷. روح‌الهی، مهدی. (۱۳۹۹). «شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های نفوذ اجتماعی در سبک رهبری شهید قاسم سلیمانی»، مدیریت اسلامی، دوره ۲۹، شماره ۲، صص ۵-۴۲.
۸. سعیدی، روح‌الامین. (۱۴۰۰). «پیوند سیاست اعلی و أدنی: نقش سردار سلیمانی در تصویرسازی از جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان نماد مقاومت»، جامعه مهدوی، دوره ۲، شماره ۲ (پیاپی ۴)، صص ۳۶-۵۸.
۹. شهرباف، جواد، و جریست، هاجر. (۱۳۹۸). «روابط روسیه و اسرائیل در پرتو نقش منطقه‌ای ایران»، روابط خارجی، دوره ۱۱، شماره ۴، صص ۱۴۳-۱۷۰.
۱۰. طلوعی، هادی، و حق‌شناس، محمدجواد. (۱۴۰۰). «تحلیل روابط جمهوری اسلامی ایران و سوریه در پرتو نظام موازنه قوا در خاورمیانه»، دانش سیاسی، دوره ۱۷، شماره ۱ (پیاپی ۳۳)، صص ۱۸۹-۲۱۴.
۱۱. عسکری، مهدی. (۱۳۹۶). «تبیین معمای امنیتی خاورمیانه و امکان همکاری امنیتی ایران و غرب در مبارزه با گروه‌های تکفیری»، سیاست، دوره ۴۵، شماره ۳، صص ۱۱۵-۱۳۲.
۱۲. عطایی، فرهاد، قادری کنگاوری، روح‌الله، و ابراهیمی، نبی‌الله. (۱۳۹۰). «دیپلماسی عمومی و قدرت نرم؛ ایران و آمریکا در عراق جدید»، فصلنامه سیاست، دوره ۴۱، شماره ۳، صص ۱۸۹-۲۰۳.
۱۳. علویان، علی، متقی، ابراهیم، و کشیشیان، گارینه. (۱۴۰۰). «سیاستگذاری راهبردی ایران در سوریه و عراق (۲۰۲۰-۲۰۱۱)»، سیاستگذاری عمومی، دوره ۷، شماره ۴، صص ۲۵۷-۲۷۶.
۱۴. قاسمی، فرهاد، و رکن‌آبادی اصل، ایران. (۱۳۹۷). «دیپلماسی هوشمند و همگرایی منطقه‌ای: جهان اسلام»، جامعه‌شناسی سیاسی جهان اسلام، دوره ۶، شماره ۱ (پیاپی ۱۲)، صص ۲۵-۴۴.
۱۵. هاشمی، سید مصطفی، و منتظری، مرجان. (۱۳۹۵). «نقش نظام‌های سیاسی کشورهای حوزه خلیج فارس در بی‌ثبات‌سازی امنیت خلیج فارس»، مطالعات فرهنگی و سیاسی خلیج فارس، دوره ۳، شماره ۷، صص ۹۵-۱۰۶.
۱۶. وزیریان، امیرحسین. (۱۳۹۹). «نیروی مستشاری انقلاب اسلامی و تحول در سیاست منطقه‌ای ایران (۲۰۲۰-۲۰۰۳)»، آفاق امنیت، دوره ۱۳، شماره ۴۹، صص ۵۵-۸۴.

17. Bibi, M., & Abbas, S. Q. (2020). *Iran's Foreign Policy Towards Middle East: A Case of Smart Power*. Journal of Contemporary Studies, IX(1), 86-100.
18. Halliday, F. (2005). *The Middle East in International Relations: Power, Politics and Ideology*. Cambridge University Press.
19. Leandro, F. J. B. S., Branco, C., & Caba-Maria, F. (2021). *The Geopolitics of Iran*. Palgrave Macmillan.
20. Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. W.W. Norton & Company.
21. Nye, J. S. Jr. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. PublicAffairs.
22. Nye, J. S. Jr. (2011). *The Future of Power*. PublicAffairs.
23. Pahlavi, P., & Ouellet, E. (2020). *Iran: Asymmetric Strategy and Mass Diplomacy*. Journal of Strategic Security, 13(2), 94-106.
24. Rubin, U. (2022). *Operation "Shahid Soleimani": Iran's Revenge*. Mideast Security and Policy Studies, No. 170.
25. Soufan, A. (2018). Qassem Soleimani and Iran's Unique Regional Strategy. Combating Terrorism Center (West Point).
26. Wastnidge, E., & Mabon, S. (2023). *The Resistance Axis and Regional Order in the Middle East*. British Journal of Middle Eastern Studies.
27. Zaccara, L. (2016). *Iran's Permanent Quest for Regional Power Status*. In *The Geopolitics of Iran*. Qatar University.